Erik XIV kröns
29 juni 1561

Uppsala

Uppsala Domkyrka

Uppsala domkyrka är en katedral i gotisk stil (exteriört huvudsakligen en nygotisk tegelefterbildning av fransk höggotik runt en medeltida stomme). Den är domkyrka i Uppsala ärkestift, församlingskyrka för Uppsala domkyrkoförsamling och rikshelgedom för Svenska kyrkan. I kyrkan förvaras Sankt Eriks reliker i Eriks skrin och en relik av den heliga Birgitta i ett silverskrin i Finstakoret. Sankt Erik blev sedermera Sveriges nationalhelgon och Heliga Birgitta blev Europas skyddspatron. Kyrkan har också traditionellt varit den svenska kröningskyrkan för nya kungar och drottningar. Den invigdes slutgiltigt 1435 och hade Sankt Erik, Sankt Lars och Sankt Olof som skyddspatroner.

Uppsala Domkyrka

Kyrkan är tillsammans med Nidarosdomen i Trondheim och Mariakyrkan i Gdansk den största i Östersjöregionen (och störst i Norden; 118,7 meter lång och lika hög i de båda västtornen). Den största av dess klockor, kallad Storan, är med sina 7 360 kg Sveriges största kyrkklocka.
Svenska kyrkan gör uppskattningen att cirka en halv miljon människor besöker Uppsala domkyrka varje år. Bland kyrkoskatterna finns bland annat det förgyllda skrinet med Erik den heliges reliker som står i ett sidokapell nära högaltaret. Även Gustav Vasa, Johan III och deras gemåler, Magnus Stenbock, Emanuel Swedenborg, Carl von Linné och Nathan Söderblom är begravda i Uppsala domkyrka. Domkyrkan är av gammal hävd en av landets kröningskyrkor, och sedan Kristoffer av Bayern som kröntes 1441 kröntes de flesta svenska monarker fram till Ulrika Eleonora 1719 i domkyrkan. Undantaget Karl XII, Drottning Kristina, och Kristian II som alla kröntes i Stockholm.

1366 nämns en Nikolaus (Nils) från Västerås som byggets ledare, och troligen var det han som påbörjade långhuset. Enligt ursprungsplanerna skulle långhuset inte haft några sidokapell, men sådana hade blivit vanliga på kontinenten och tillfogades nu ritningen. 1380 omtalas ett av kapellen på nordsidan, och det anges att detta byggnadsparti var nytt. Sydsidan påbörjades något decennium efter nordsidan. 1402 inträffade ett ras på sydsidan. Efter en stor brand 1572 understöddes reparationerna av kung Johan III, och under denna tid tillfogades strävbågar på utsidan. Nya höga tornspiror i nederländsk renässansstil byggdes 1614–1619 efter ritningar av Gerhard de Besche, senare följd av en snarlik takryttare. , men troligen försenades bygget bara ett par år. 1702 förstördes kyrkan, och nästan alla inventarier, i en våldsam brand. Återställningsarbetet skedde i etapper och fullbordades av låga tornhuvar 1741–1748, ritade av överintendenten Carl Hårleman. De skadade, men bevarade gotiska murarna kompletterades med strävbågar, yttertak och inredning i barockstil.

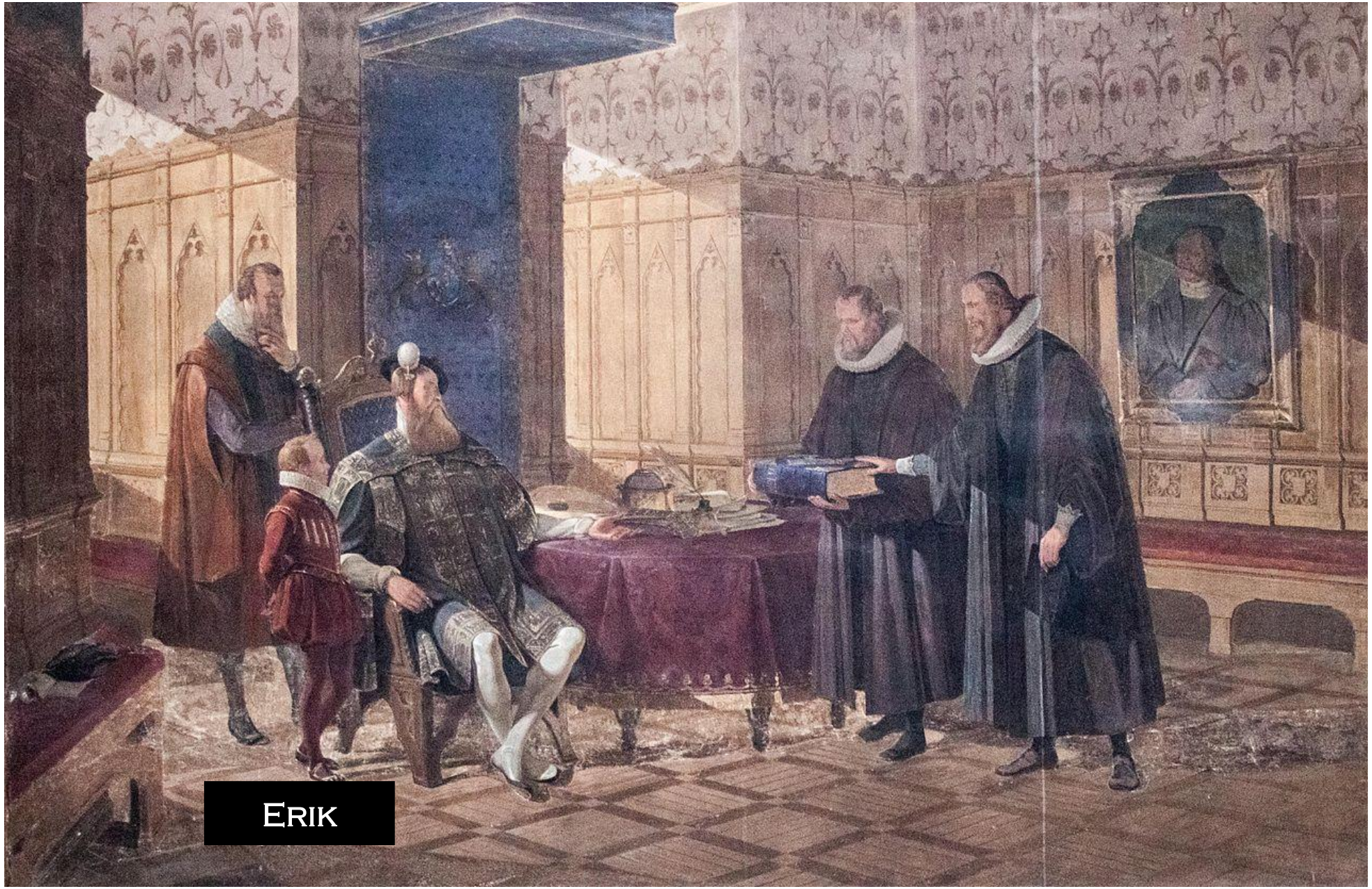

Fadern kung Gustav tar emot den första svenska Bibeln med unge Erik vid sin sida (som Johan Gustaf Sandberg föreställde sig scenen på 1830-talet).

Gustav Vasa tar adjö med alla sönerna närvarande - ett tal som faktiskt hölls 1560, här skildrat på 1830-talet av J G Sandberg.

Kungakronan, spiran, äpplet och nyckeln tillverkade för Eriks kröning, som de förvaras i Skattkammaren. De är bland de förnämsta av de svenska riksregalierna.

Söndagen den 29 juni 1561 kröntes Erik XIV i Uppsala domkyrka. Kröningen var mycket påkostad. För första gången skulle det arvrike som Eriks far Gustav Vasa inrättat manifesteras i en ceremoni. Erik (och hans ätt) skulle genom kröningen få sin makt av Gud. Helt nya kröningsregalier tillverkades. Kronan tillverkades i Stockholm av flamländaren Cornelis ver Weider, som var Eriks guldsmed sedan 1559. Med inspiration från bland annat England införde Erik den slutna kronan i Norden. Den var en symbol för vittomfattande makt och ersatte de öppna kronorna som var vanliga under medeltiden. En spira, ett äpple och en nyckel tillverkades också. Nyckeln saknade motsvarighet i andra länder. Tillsammans med Gustav Vasas svärd bildade dessa regalier riksregalierna.

Erik XIV Kröning

På kröningsdagen gick Erik i procession från Slottet till Uppsala domkyrka. Erik var dyrbart klädd i pärlstickad rock, barett, tröja och vita hosor. Hela vägen från slottet till domkyrkan var täckt av en röd matta, kantad av knektar. Alla gick till fots, Erik själv under en himmel av röd sammet. Drabanter bar sköldar med orden "Jehova Cui vult dat", Gud giver åt den han vill. Regalierna bars av de blivande grevarna och friherrarna. Vid kyrkporten hälsades kungen av ärkebiskopen Laurentius Petri, som efter ett inledande musikinslag tog plats i predikstolen för att hålla kröningspredikan om "överhetens kall och ämbete och undersåtarnas plikt, hörsamhet och lydnad". Kungaeden lästes upp av ärkebiskopen och Erik svor den med handen på Bibeln. Därefter följde smörjelsen, som gjorde att Erik blev kung av Guds nåde, dvs fick sin makt av Gud. Själva kröningen skedde genom att Erik tog emot regalierna av ärkebiskopen och därmed tilldelades deras symboliska betydelser.

Vid uttåget ur kyrkan kastades kröningspenningar och folket bjöds på fest utanför bondkyrkan. Kungen och gästerna festade i slottssalen. Enligt Simon Fischer hade gästerna då utspisats med 300 får, 64 oxar, 500 gäss och tusen höns.

Eriks kröning var den första i arvriket. Den blev stilbildande för kröningarna i Sverige fram till slutet av 1800-talet. Regalierna är fortfarande Sveriges riksregalier.

Han krönte Erik
Ärkebiskop Laurentius Petri Nericius

Laurentius Petri Nericius (latinisering av svenskspråkiga Lars Petersson från Närke), född 1499 i Örebro, död 26 oktober 1573 i Uppsala, var en svensk präst som blev Sveriges förste evangelisk-lutherske ärkebiskop 1531–1573. Han är även känd som Laurentius Petri den äldre till skillnad från mågen Laurentius Petri Gothus.

Han valdes till ärkebiskop av Uppsala stift i augusti 1531 och vigdes av den katolske biskopen i Västerås stift, Peder Månsson (Petrus Magni), varefter Svenska kyrkan hävdar apostolisk succession.
Bland annat tvingades han själv som bisittare underteckna dödsdomen mot sin egen bror och Laurentius Andreæ 1540.
Laurentius Petri var gift med Elisabeth Didriksdotter, dotter till Didrik myntmästare och Birgitta Kristiernsdotter (Vasa).